

Poselství papeže Benedikta XVI.
k postní době 2010

Bůh dává spravedlnost na základě víry v Ježíše Krista

(srov. Řím 3, 21–22)

Drazí bratři a sestry,

církev nás každý rok v postní době vybízí, abychom se podívali na svůj život ve světle evangelního učení. V tomto roce bych vám rád předložil několik úvah, které se týkají závažného tématu spravedlnosti, a za základ si vzal výrok sv. Pavla: *Bůh dává spravedlnost na základě víry v Ježíše Krista* (Řím 3, 21–22).

Spravedlnost: „dare cuique suum“

Na prvním místě bych se chtěl věnovat významu slova „spravedlnost“, které v běžném užívání znamená „dát každému, co mu náleží – dare cuique suum“ podle proslulého výroku Ulpiana, římského právníka z 3. století. Tato známá definice však neupřesňuje, v čem spočívá toto „suum“, které je třeba každému dát. To, co je pro člověka zásadní, nelze zajistit právně. Aby každý mohl žít život v plnosti, potřebuje něco hlubšího, více osobního, co lze získat pouze jako dar. Dalo by se říci, že jde o to, aby člověk žil z té lásky, kterou mu může dát jen sám Bůh, protože je stvořen podle jeho obrazu a podoby. Hmotná dobra jsou samozřejmě užitečná a potřebná. Ostatně sám Ježíš pečoval o nemocné, sytil zástupy, které ho následovaly, a bezpochyby neschvaluje nezájem, který i dnes posílá na smrt stovky milionů lidí kvůli nedostatku potravin, vody a zdravotní péče. Přesto však distributivní spravedlnost nedává člověku všechno, co mu náleží. Ještě mnohem více než chléb totiž člověk potřebuje Boha. Sv. Augustin k tomu říká, že *„pokud je spravedlnost ctností, která dává každému, co mu náleží... kde je pak spravedlnost u člověka, když opouští pravého Boha“*.¹

Odkud pochází nespravedlnost?

Evangelista Marek nám předává Ježíšova slova pronesená během tehdejšího sporu o tom, co je čisté a nečisté: „Člověka nemůže poskvřít nic, co do něho vchází zvenčí, ale co vychází z člověka, to ho poskvřňuje... Z nitra totiž, ze srdce lidí, vycházejí špatné myšlenky“ (Mk 7, 15.21). Kromě bezprostředního problému jídla můžeme v reakci farizeů objevit stálé lidské pokušení dávat původu zla vnější příčinu. Při bližším pohledu zjistíme, že mnoho moderních ideologií z tohoto předpokladu vychází: jelikož nespravedlnost přichází zvnějšku, stačí odstranit vnější příčiny, které brání naplnění spravedlnosti. Tento způsob myšlení, jak nás upozorňuje Ježíš, je naivní a krátkozraký. Nespravedlnost, důsledek zla, nemá výlučně vnější příčiny. Její původ je v lidském srdci, kde člověk nalézá základ tajemné účasti na zlu. Žalmista to

¹ De civitate Dei XIX, 21.

bolestně rozpoznává: „Vždyť jsem se narodil s vinou, v hříchu mě počala má matka“ (Žl 51, 7). Ano, člověk je oslaben hlubokým zraněním, které umenšuje jeho schopnost vejít ve společenství s druhým. Přirozeně je otevřený svobodnému sdílení, ale objevuje v sobě překvapivě mohutnou sílu, která ho svádí, aby se uzavřel do sebe a stavěl se nad druhé a proti nim. Jde o egoismus, důsledek prvotního hříchu. Adam a Eva byli svedeni satanovou lží. Tím, že se zmocnili tajemného ovoce, porušili Boží přikázání. Důvěru v lásku nahradili podezřívavostí a rivalitou, přijímání a očekávání od druhého s důvěrou za úzkostnou snahu brát a být soběstačný (srov. Gn 3, 1-6), čímž si způsobili pocit neklidu a nejistoty. Jak se člověk může vymanit z tohoto egoistického tíhnutí a otevřít se lásce?

*Spravedlnost a *sedāqāh**

V moudrosti Izraele najdeme hlubokou souvislost mezi vírou v Boha, který „slabého pozvedá z prachu“ (Žl 113, 7), a spravedlností vůči bližnímu. Slovo *sedāqāh*, které v hebrejštině označuje ctnost spravedlnosti, úžasně vystihuje tento vztah. *Sedāqāh* totiž na jedné straně znamená úplné přijetí vůle Boha Izraele a na druhé straně spravedlnost vůči bližnímu (srov. Ex 20, 12-17), obzvláště vůči chudáku, cizinci, sirotku a vdově (srov. Dt 10, 18-19). Tyto dva významy jsou mezi sebou propojeny, protože dát chudému znamená pro Izraelitu pouze oplatit to, co pro něj udělal Bůh, který má soucit s bídou svého lidu. Není náhodou, že Zákon byl Mojžíšovi na Sinaji darován po přejití Rudého moře. Poslušnost Zákonu totiž předpokládá víru v Boha, který jako první slyšel křik svého lidu a sestoupil, aby ho vysvobodil z moci Egypta (srov. Ex 3, 8). Bůh je vnímavý ke křiku toho, kdo je v nouzi, ale na oplátku žádá, aby se mu naslouchalo. Vyžaduje spravedlnost vůči chudému (srov. Sir 4, 4-5.8-9), cizinci (srov. Ex 22, 20), otroku (srov. Dt 15, 12-18). Pro konání spravedlnosti je nezbytné opustit sen o soběstačnosti, o onom hlubokém soustředění na sebe, které plodí nespravedlnost. Jinými slovy, je třeba přijmout exodus hlubší než ten Mojžíšův, je třeba osvobodit srdce, čehož litera Zákona není sama schopna. Existuje tedy pro člověka nějaká naděje na spravedlnost?

Kristus, Boží spravedlnost

Hlásání radostné zvěsti plně odpovídá na lidskou touhu po spravedlnosti. Apoštol sv. Pavel to zdůrazňuje ve svém Listu Římanům: „V nynější době se stalo zřejmým, že Bůh dává spravedlnost nezávisle na Zákonu... na základě víry v Ježíše Krista, a to všem, kdo věří. Rozdílu není. Vždyť všichni jsou hříšníci a nedostává se jim Boží slávy. Z jeho milosti však docházejí ospravedlnění zdarma, protože je vykoupil Kristus Ježíš. Aby Bůh ukázal svou spásnou spravedlnost, ustanovil ho jako smírnou oběť v jeho krvi, která působí skrze víru“ (Řím 3, 21-25).

Jaká je tedy Kristova spravedlnost? Je to především spravedlnost pocházející z milosti, kde člověk není spasitel a neuzdravuje ani sebe sama, ani druhé. Skutečnost, že obmytí se naplňuje v „krvi“ Kristově, znamená, že člověk není od tíže svých vin osvobozen osobními oběťmi, nýbrž láskyplným gestem Boha, který jde až tak daleko, že zakusí „prokletí“ vyhrazené člověku, aby mu dal „požehnání“ vyhrazené Bohu (srov. Gal 3, 13-14). Dalo by se však hned namítnout: co je to za spravedlnost, jestliže spravedlivý umírá za viníka a viník naopak dostává požehnání, které patří spraved-

livému? Že by každý dostal opak toho, co mu náleží? Ve skutečnosti se zde Boží spravedlnost projevuje jako hluboce odlišná od lidské spravedlnosti. Bůh za nás ve svém Synu zaplatil výkupné, cenu skutečně závratnou. Tváří v tvář spravedlnosti kříže se člověk může bouřit, protože představuje lidskou nesoběstačnost, jeho závislost na někom jiném, aby mohl být plně sám sebou. Obrátit se ke Kristu, věřit evangeliu totiž nakonec znamená, že se člověk musí zříci iluze soběstačnosti a tak objevit a přijmout to, že potřebuje druhé a Boha, potřebuje Boží odpuštění a přátelství.

Tak pochopíme, že víra je naprosto odlišná od něčeho přirozeného, jednoduchého a zřejmého. Je třeba mít pokoru, abychom přijali, že pouze někdo druhý nás může osvobodit od našeho vlastního já a darovat nám na oplátku sebe sama. Toto se zvláštním způsobem uskutečňuje ve svátostech smíření a eucharistie. Díky působení Krista můžeme vejít do „větší“ spravedlnosti, spravedlnosti lásky (srov. Řím 13, 8-10), spravedlnosti toho, kdo se v jakékoli situaci pokládá spíš za dlužníka než za věřitele, protože přijal víc, než v co mohl doufat.

Na základě této zkušenosti je křesťan vybízen, aby se zapojil do utváření spravedlivých společností, kde všichni dostávají to, co je nezbytné k životu podle lidské důstojnosti, a kde je spravedlnost ožívována láskou.

Drazí bratři a sestry, postní doba vrcholí velikonočním třídenním, během něhož budeme v tomto roce opět slavit Boží spravedlnost, která je plností lásky, daru a spásy. Ať je tato doba pokání pro každého křesťana dobou skutečného obrácení a niterného poznání Kristova tajemství, který přišel naplnit veškerou spravedlnost. Tímto pozdravem všem z celého srdce uděluji své apoštolské požehnání.

Vatikán 30. října 2009

BENEDIKT XVI.